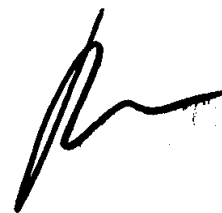

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗИНА**

ЛЕБЕДЕВА ГАННА ВІКТОРІВНА

УДК:8'255.4:821.111-2Шек (043.3)

**ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКИХ ХУДОЖНІХ КОДІВ
В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ П'ЄС В. ШЕКСПІРА
«ОТЕЛЛО», «МАКБЕТ» І «СОН ЛІТНЬОЇ НОЧІ»**

Спеціальність 10.02.16 – перекладознавство

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук**

Харків – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі теорії та практики перекладу Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
РАДЧУК Віталій Дмитрович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
з англійської мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ДЕМЕЦЬКА Владислава Валентинівна,
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II,
професор кафедри філології;

кандидат філологічних наук, доцент
ГРАБОВЕЦЬКА Ольга Сергіївна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри перекладознавства
і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура.

Захист відбудеться 14 травня 2021 р. о 9:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна (61022, м. Харків, майдан Свободи, 4, ауд. 7-75).

Із дисертацією можна ознайомитися у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розіслано 13 квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ірина МОРОЗОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацію присвячено аналізу перекладів драматичних творів засобами семіотичного інструментарію, його застосуванню в аналізі українських перекладів п'єс В. Шекспіра «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» й відтворенню в них художніх кодів драматурга.

Сучасні перекладознавчі дослідження балансують між традиційними напрямками інтерпретації та дотичними до перекладознавства – семіотичними. У вітчизняному перекладознавстві семіотичні інструменти аналізу почали використовуватися відносно нещодавно й робіт такого спрямування небагато (В. Денисенко, Т. Костюк, Г. Кузенко, Н. Кудрявцева, О. Ребрій).

Щодо перекладу драматичного, більшість праць зосереджується на наріжних його проблемах (Н. Бідненко, В. Матюша, Т. Некряч, Н. Пасенчук, Т. Шліхар) та рідко послуговується семіотичним інструментарієм, утім, інтерес до нього також поволі зростає (А. Галас, Ю. Невинна, Т. Поклад, Л. Пономаренко, Л. Свищ). Ефективність його засвідчують роботи з аналізу художніх кодів авторів та їх відтворення в перекладі (Н. Глінка, М. Лановик, Н. Мосьпан, В. Назарук, Ю. Чала).

Незалежний статус України змістив фокус уваги перекладознавчих досліджень на особливості мовлення українських перекладачів, зокрема авторів українських перекладів творів В. Шекспіра, чому присвячено роботи Л. Коломієць, О. Лучук, В. Ніконової, О. Павленко, А. Пермінової, К. Тарасенко, Н. Торкут, І. Шевченко, однак жодна з них не послуговується семіотичними інструментами аналізу.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до семіотики як знаряддя аналізу драматичних текстів та розв'язання перекладацьких проблем, спричинених жанровою природою драми, в основу якої покладено одразу декілька кодів, множина значень яких потребує відтворення в перекладі та адекватного вибору перекладацьких рішень.

Зв'язок дисертації з науковими темами. Дослідження проведене в межах комплексної наукової теми Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Україна і сучасний світ: міжмовний і міжкультурний діалог» (номер державної реєстрації 16БФ044-01), затвердженої Міністерством освіти і науки України. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради факультету іноземної філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 13 від 30 червня 2016 року).

Мета дисертації полягає в дослідженні релевантності застосування семіотичного інструментарію в процесі аналізу способів відтворення авторського художнього коду В. Шекспіра в оригіналах і українських перекладах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі».

Поставлена мета передбачає послідовне вирішення таких **завдань**:

- окреслити статус драматичного перекладу на перетині семіотики й перекладознавства та можливості продуктивного синтезу цих галузей;
- розкрити поняття «знак» з позиції його референційного потенціалу (рівня абстрактності в терміносистемі Ч. Пірса) контекстного для перекладу драматичних творів;
- надати критерії пошуку *семіотично навантажених одиниць* у текстовому просторі оригіналу, що формують потенційну структуру художнього коду автора та проаналізувати їх безпосередні форми реалізації;
- надати визначення *авторському художньому коду, індивідуально-перекладацькому коду* та їх складовим;
- встановити безпосередні форми реалізації семіотично навантажених одиниць, використаних В. Шекспіром у п'єсах «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» відповідно до наданих критеріїв та шляхом зіставного перекладознавчого аналізу, окреслити характер їх відтворення в українських перекладах.

Об'єктом дослідження є художній код В. Шекспіра, представлений сукупністю семіотично навантажених одиниць, виявлених у текстах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» релевантних для перекладацького відтворення.

Предметом дослідження є способи відтворення авторських художніх кодів на прикладі художнього коду В. Шекспіра в українських перекладах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі».

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що використання семіотичного інструментарію в процесі відтворення авторських художніх кодів (на прикладі дослідження способів відтворення авторського художнього коду В. Шекспіра в українських перекладах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі») є релевантним проблематиці драматичного перекладу.

Матеріалом дослідження служать оригінальні видання В. Шекспіра: трагедія «Отелло» (“The Tragedy of Othello, The Moor of Venice”), три її переклади – П. Куліша, В. Щербаненка та І. Стешенко; трагедія «Макбет» (“The Tragedy of Macbeth”), п'ять її українських перекладів – Лесі Українки, П. Куліша, Б. Тена, Т. Осьмачки, Ю. Корецького; комедія «Сон літньої ночі» (“A Midsummer Night's Dream”) у перекладі Ю. Лісняка. Із загального обсягу опрацьованого матеріалу (4620 с.) обрано уривки, орієнтовані на особливості відтворення семіотично навантажених одиниць, що формують художній код В. Шекспіра.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становлять основоположні теоретичні засади української перекладознавчої школи, представленої іменами В. Демецької, Ю. Жлуктенка, М. Зерова, Р. Зорівчак, В. Карабана, Л. Коломієць, В. Коптілова, І. Корунця, Г. Кочура, О. Кундзіча, М. Лановик, М. Новикової,

В. Радчука, О. Ребрія, М. Рильського, М. Стріхи, О. Чередниченка, Л. Черноватого, О. Фінкеля та багатьох інших науковців, серед яких і молода хвиля ХХІ століття.

У контексті аналізу драматичних текстів дослідження спирається як на методологічні установки аналізу художнього тексту (М. Бахтін, О. Веселовський, В. Виноградов, М. Гаспаров, Г. Гачечиладзе, В. Жирмунський, О. Потебня, Ф. де Соссюр, Ю. Тиньянов, В. Топоров, Л. Щерба, Р. Якобсон), так і методи дослідження драматичного перекладу (С. Алтонен, Г. Андерман, К. Аптон, С. Баснет, А. Віві, Л. Венуті, Т. Лаан, І. Левий, Дж. Матіссен, П. Паві, С. Пінто, М. Снел-Хорнбі, С. Тотцева, Е. Фішер-Ліхте, Б. Шульце), особливостей перекладу мовлення В. Шекспіра (М. Ажнюк, Дж. Бентлі, Р. Беррі, Д. Бірч, В. де Брок, Дж. Брук, С. Бухтояров, М. Вахсман, А. Гарамян, Л. Дансон, С. Джозеф, Б. Еванс, М. Еванс, Р. Емерсон, Т. Картер, Л. Коломієць, О. Куніцина, Ю. Левін, Дж. Матіссен, Ч. Су).

Дослідження спирається на праці вчених-семіотиків (Р. Барта, У. Еко, Ю. Крістевої, К. Леві Стросс, Ю. Лотмана, Ч. Моріса, Ч. Пірса, Г. Почепцова, Ю. Степанова, Г. Фреге), а також науковців, що послуговуються саме семіотичним інструментарієм в аналізі перекладів (В. Базилев, Г. Кузенко, М. Лановик, А. Міхеєв, Н. Мосьпан, В. Радчук, О. Ребрій). Наявність культурного коду в драматичних творах зумовила орієнтацію на роботи культурологічного напрямку, зокрема О. Бразговської, Д. Гудкова, В. Красних, Н. Мечковської, Н. Толстого, С. Толстої, В. Телії, А. Усманової. Серед праць, спрямованих на аналіз поезії, дослідження спирається на роботи Х. Блума та В. Емпсона.

Методи дослідження зумовлені його метою і завданнями. До них належать аналіз і синтез, методи екстраполяції й узагальнення, дефінітивний метод, лінгвістичні та перекладознавчі методи аналізу, зокрема зіставний перекладознавчий аналіз, компонентний аналіз, семіотичний метод, що спирається на класифікацію за Ч. Пірсом і типологію семіотичних кодів за Р. Бартом й дозволяє відслідкувати механізм творення конотативних значень мовних одиниць, які забезпечують бажаний рівень образності драматичного тексту (з опертям на текстуальний / структурний аналіз семіотиків).

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше в українському перекладознавстві на прикладі аналізу художнього коду В. Шекспіра в українських перекладах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» (1) досліджено механізм відтворення авторських художніх кодів через призму семіотики; (2) поняття «знак» розкрито з позиції контекстного для аналізу драматичних творів референційного потенціалу знака (рівня абстрактності), який враховує образну множинність знакової основи драми; (3) надано критерії, за якими окреслено процес творення авторами значень, що реалізуються у вигляді *семіотично навантажених одиниць* та формують структуру художнього коду

автора, проаналізовано їх безпосередні форми реалізації в оригіналі; (4) окреслено поняття *індивідуально-перекладацького коду*, його складових і чинників, що впливають на його формування; (5) визначено особливості художнього коду автора через аналіз сукупності семіотично навантажених одиниць драматурга, виявлених у п'єсах відповідно до визначених критеріїв; ідентифіковано безпосередні форми реалізації семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра в українських перекладах; (6) шляхом зіставного перекладознавчого аналізу виокремлено індивідуальні творчі шляхи та загальні тенденції відтворення семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра в українських перекладах, виходячи з того, що переклад – продукт взаємодії творчої мовної особистості перекладача (носія індивідуально-перекладацького коду) з художнім кодом автора.

Наукову новизну отриманих результатів узагальнено у таких **положеннях, що виносяться на захист:**

1. Інтерпретаційний потенціал драми як жанру з подвійною знаковою природою в перекладі розкривається через застосування семіотичних знарядь аналізу, що орієнтуються на властивості знаків та знакових систем, а спільна для них обох основа – знак, служить одночасно як джерелом, так й інструментом аналізу значень, відтак перебуває у фокусі уваги перекладознавства, яке займається проблематикою множинної інтерпретації знака.
2. Драма оперує образами, тому знак, покладений в її основу, необхідно розглядати з позиції контекстної драми – такої, що б якнайкраще апелювала до розкриття образності значень мовних одиниць оригіналу – референційних властивостей (заряду абстрактності) знака. Знаки, що мають референційні властивості (індексальні, іконічні, символічні за Ч. Пірсом) забезпечують високу образність семіотично навантажених одиниць автора в текстовому просторі драми.
3. Семіотично навантажену одиницю ідентифікують відповідно до наступних критеріїв: (i) в її основу покладено референційний знак (*індексальний* – виражений інтертекстуальними посиланнями; *іконічний* – метафора / метонімія; *символічний* – лексико-семантична неоднозначність (за В. Емпсоном); (ii) прагматичне використання автором задля «активації» необхідних сфер знань реципієнта, що «пілотує» розуміння тексту в необхідному автору напрямку («функції» в терміносистемі Р. Барта – *каталізатори* та *кардинальні функції*).
4. *Авторський художній код* визначається нами як вербалізований культурний код певного автора, що реалізується в текстовому просторі через сукупність семіотично навантажених одиниць.

5. *Індивідуально-перекладацький код* пропонується розглядати як вербалізований культурний код перекладача, що реалізується в текстовому просторі перекладу через набір сталих, характерних лише для нього мовно-стильових засобів та перекладацьких стратегій, які вирізняють його манеру перекладу від решти перекладачів.
6. Типовою ознакою художнього коду В. Шекспіра є «дифузія жанрів» – взаємопроникність протилежних жанрів у межах єдиного текстового простору п'єси, що потребує адекватних перекладацьких рішень.
7. У межах п'єс «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» структура художнього коду В. Шекспіра, *відповідно до першого критерію*, складається з семіотично навантажених одиниць, в основу яких покладено референційні знаки:
 - *індексальні знаки* – виражені *біблійними алюзіями*, інтертекстуальна природа яких апелює до теми божественного провидіння (*стратегії*: компенсація, вилучення, смисловий розвиток);
 - *іконічні знаки* – виражені *метафорою / метонімією* й використовувані автором як засіб конкретизації образу героя через його мовлення (*стратегії* (метафора): додавання, вилучення, цілісна заміна структури оригінальної метафори в перекладі; (метонімія): стилістична компенсація, конкретизація, лексико-семантичні та лексико-граматичні трансформації);
 - *символічні знаки* – виражені *неоднозначністю* (лексичною / семантичною за В. Емпсоном) з огляду на типовий для В. Шекспіра поетичний код, якому притаманний високий ступінь абстрактності, що реалізується в тексті у вигляді *поширених порівнянь* (*стратегії*: вилучення, заміна, додавання, експлікація). Висловлюючись у віршованій спосіб, герої несвідомо продукують неоднозначні повідомлення, що слугують джерелом комічного в тексті – *неінтенціональна неоднозначність* (за В. Емпсоном) представлена *малапропізмами* (*стратегії*: вилучення, контекстна заміна, дослівний переклад).
8. Відповідно до *другого критерію*, структуру художнього коду В. Шекспіра в межах проаналізованих п'єс формують семіотично навантажені одиниці, що виконують роль *функцій* (за Р. Бартом) у тексті, зокрема: (і) *кардинальні функції* – трагічне відчуження в мовленні героїв або лексико-семантична неоднозначність мовлення героїв; (ii) *каталізатори* – виражені евфемістичними субституціями (*стратегії*: контекстна заміна, компенсація).

Теоретична значущість дослідження полягає у використанні релевантного для аналізу перекладів драматичних творів семіотичного інструментарію, що враховує особливості драми як жанру з подвійною знаковою природою, а тому здатен спрямовувати перекладачів у бік вибору перекладацьких рішень, які б так само враховували образність та багатозначність, притаманні мовним знакам, використуваних авторами.

Практична цінність дослідження полягає у тому, що його результати можна використати у викладанні теорії та практики перекладу, інтерпретації драматичного тексту, порівняльної стилістики, порівняльному літературознавстві, історії літератури Великої Британії і США.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка (2015–2018 рр.) і представлена на 4 міжнародних науково-практичних конференціях: “Perspectives of Science and Education” (6 липня 2018, м. Нью-Йорк, США), “Perspectives of Science and Education” (28 вересня 2018, м. Карлові Вари, Чеська Республіка, м. Київ, Україна), “Science Progress in European countries: new concepts and modern solutions” (23 листопада 2018, м. Штудгарт, Німеччина), “Perspectives of Science and Education” (14 грудня 2018, м. Нью-Йорк, США (заочна участь).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації викладено у 13 одноосібних наукових працях загальним обсягом (90 с.) 8,1 авт. арк., з них 4 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних спеціалізованих виданнях, 3 статті – в інших виданнях, а також у тезах доповідей на 4 наукових конференціях. Одну статтю написано у співавторстві з науковим керівником.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку наукової літератури (282 джерела, з них 81 іноземними мовами), списку довідкової літератури (25 джерел), джерел ілюстративного матеріалу (23 джерела) та додатку. Загальний обсяг – 275 сторінки, основного тексту – 244 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету та завдання, окреслено об’єкт та предмет, описано матеріал дослідження та методи його аналізу, з’ясовано наукову новизну, теоретичну значущість і практичну цінність, представлено дані про апробацію його результатів та публікації автора.

У **першому розділі «Семіотика драматичного тексту в перекладі: теоретичний аспект»** висвітлено теоретичні засади аналізу перекладу драматичного

тексту з позиції семіотики. Визначено статус драматичного перекладу на перетині семіотики та перекладознавства, можливості їх продуктивного синтезу.

Обраний семіотичний підхід базується на потрактуванні поняття «знак» як інструмента аналізу значень мовних одиниць оригіналу, зокрема з позиції його референційного потенціалу (рівня абстрактності) – властивості, що враховує образну множинність знакової основи драми й акцентує увагу на інтерпретативності, плюральності значень одиниць драматичного тексту, цілком контекстної аналізу драматичних творів.

У процесі аналізу перекладу мовних одиниць, яким автор надає особливих значень в тексті, увагу спрямовано на властивості *індексальних, іконічних та символічних знаків* (за Ч. Пірсом) з огляду на їх референційність, що збільшує варіативність образів, до яких апелює автор в тексті.

У межах аналізованих п'єс В. Шекспіра *індексальні знаки* представлені *інтертекстуальними посиланнями* на інші тексти, до яких також відносяться *маркери автоінтертекстуальності* (за Н. Фатєєвою) – вкраплення посилань В. Шекспіра на власні твори. Виходячи з ідеї подібності між знаком та об'єктом, *іконічні знаки* реалізуються в тексті у формі *метафори та метонімії*. *Символічні знаки* не розглядаються в їх традиційному потрактуванні (зокрема, коли метафора та метонімія слугують основними механізмами символізації). Символ сприймається з позиції його природнього *зближення* з поняттями метафори та метонімії, але аж ніяк *не ототожнення*. Так, символічний знак – самостійне утворення, що поєднує в собі дуальність «знакового» та «побутового» значення. Відповідно, розрізняються символи, які *вже* закріплено в мові, та такі, що було *творчо осмислено автором* й трансформовано в індивідуально-авторські. Виходячи з ідеї про те, що символ, розширюючи свій зміст, не стає однозначнішим (Н. Арутюнова), припускається, що символу характерна *неоднозначність*.

З огляду на наявні в п'єсах В. Шекспіра вкраплення поетичного коду, якому притаманний високий ступінь абстрактності й неоднозначності, індивідуально-авторський символізм В. Шекспіра вбачається в *лексико-семантичній неоднозначності* та *неінтенціональній неоднозначності* – висловлюючись у віршованій спосіб, протагоністи здатні несвідомо продукувати неоднозначні повідомлення, що слугує джерелом комічного в тексті (за видами неоднозначності В. Емпсона).

Аналізуючи драматичний переклад в контексті культурного трансферу (за Е. Фішер-Ліхте), поняття коду осмислено з культурологічної позиції (через коди культури). Під кодом культури розуміють як змістовну область культури, так і набір мовних засобів, які дозволяють вербалізувати картину світу (С. Толстая). Тому, в процесі аналізу драматичних текстів варто брати до уваги ті мовні одиниці, особливі значення яких марковані саме культурним кодом, до якого вони належать.

Незважаючи на свою приналежність до природної мови, такі *вербалізовані одиниці культурного коду* формують відмінну систему значень від тої, з якою вони зазвичай асоціюються в тлумачних словниках (Д. Гудков). Власне, це «відмінне» значення реалізується в метафорі, метонімії, символі, де інформація про культурний компонент міститься в конотативному аспекті одиниці.

Другий розділ «Методологічне підґрунтя дослідження авторського художнього коду драматичного тексту в перекладі» містить виклад засадничих методологічних положень дослідження авторського художнього коду драматичного тексту в перекладі, зокрема класичну та семіотичну методології аналізу перекладів.

Перший етап дослідження в межах доперекладознавчого аналізу тексту передбачає застосування загальнонаукових методів, зокрема *аналізу, синтезу та узагальнення* для виокремлення основних рис, притаманних семіотично навантаженим одиницям художнього коду автора.

На **другому етапі** доперекладознавчого аналізу із залученням *дефінітивного методу* надано визначення поняттям «знак», «код» та «культурний код» у межах філологічних парадигм (лінгвістика, літературознавство, перекладознавство). Наявність у драмі культурного коду дозволяє змістити фокус уваги в бік *вербалізованих одиниць культурного коду*. За допомогою *компонентного аналізу* виділено *мовні одиниці з особливими значеннями* (метафоричним, метонімічним, символічним) й визначено надані їм автором конотації.

Уводячи в текст одиниці з особливими значеннями, автори привносять компоненти власної культури, тобто «навантажують» його власними смислами з метою емоційно-естетичного впливу на читача. У дослідженні вони позначаються як *семіотично навантажені одиниці – лінгвістичні одиниці, що використовуються автором як носії важливих для нього смислів й покликані справляти експресивно-емоційний вплив на читача* (Н. Мосьпан).

Провівши аналогію між семіотично навантаженою одиницею та вербалізованою одиницею культурного коду, визначаємо, що в основу семіотично навантаженої одиниці покладено знак, референційний потенціал якого здатен слугувати автору матеріалом надання образності твору.

На основі *екстраполяції* висновків попередніх спостережень визначено поняття *авторського художнього коду – вербалізованого культурного коду певного автора, що реалізується в текстовому просторі твору через сукупність семіотично навантажених одиниць*.

Паралельно надається визначення поняттю *індивідуально-перекладацького коду – вербалізованого культурного коду певного перекладача, що реалізується в текстовому просторі перекладу через набір сталих, характерних лише для нього мовно-стильових засобів та перекладацьких стратегій, які вирізняють його манеру перекладу від решти перекладачів*. Спрямованість і характер мовно-стильових

засобів та перекладацьких стратегій, що формують індивідуально-перекладацький код конкретного перекладача різняться в залежності від його (1) домінанти, (2) орієнтованості на потреби читача, (3) його індивідуальних асоціацій на конкретну одиницю відтворення, (4) діалогічного характеру взаємодії автора й перекладача (за Д. Робінсоном).

Третій етап пов'язаний із провідним для цього дослідження семіотичним методом, що спирається на класифікацію знаків за Ч. Пірсом та типологію семіотичних кодів за Р. Бартом. За аналогією з текстуальним аналізом Р. Барта, проаналізовано конотації семіотично навантажених одиниць з метою пошуку їх влучних відповідників у цільовій мові. До прикладу, уривок з п'єси «Макбет» містить складну для перекладу «лексію» “equivocator”: “*Faith, here’s an equivocator, that could swear in both the scales against either scale; who committed treason enough for God’s sale, yet could not equivocate to heaven: O, come in, equivocator*”. Відповідно до словникового визначення, *equivocator* (n) – *a person who uses ambiguous language to conceal the truth or avoid commitment* (той, хто говорить двозначно, щоб приховати правду або уникнути відповідальності). Важко одразу визначитись з відповідником, оскільки “equivocator” – це «кривоприсяжник», «езуїт», «ошуканець», «облудник», «крутий», «фарисей», до того ж, уривок містить біблійний підтекст – алюзію на середньовічну містерію, героями якої є різного роду грішники. Ураховуючи це, “equivocator” потребує узагальнення на кшталт «грішник», а “equivocate” – заміни похідним від нього дієсловом «грішити», яке б атрибутивно ріднило його з містерійним підтекстом сцени з Воротарем.

Критерії пошуку семіотично навантажених одиниць визначалися на основі ознак, характерних для референційних знаків. Відповідно до виділених критеріїв: (i) в основу семіотично навантажених одиниць покладено референційні знаки, що завдяки своїй абстрактності транслюють закладені автором ідеї та забезпечують бажаний рівень образності тексту (індексальні знаки – інтертекстуальні посилання на інші тексти; іконічні знаки – метафора / метонімія; символічні знаки – лексико-семантична неоднозначність / неінтенціональна неоднозначність (за В. Емпсоном); (ii) семіотично навантажені одиниці прагматично використовуються автором задля «активації» необхідних сфер знань реципієнта, пілотують розуміння тексту в необхідному автору напрямку (*каталізатори* – елементи сюжету чи лексичні одиниці, які є лише маркерами, передвісниками потенційних сюжетних поворотів твору; *кардинальні функції* – елементи сюжету чи лексичні одиниці здатні визначати сюжетні траєкторії, бути поворотними пунктами, які створюють чи нейтралізують напружену ситуацію в тексті (в терміносистемі Р. Барта).

Четвертий етап дослідження визначається як перекладознавчий, оскільки безпосередньо пов'язаний із зіставленням текстів оригіналів та їх українських перекладів для визначення ступеню адекватності / неадекватності відтворення

семіотично навантажених одиниць художнього коду В. Шекспіра, виділених у п'єсах «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» на основі вищенаведених критеріїв.

Третій розділ «Художній код В. Шекспіра як об'єкт перекладацького відтворення» присвячено формам реалізації художнього коду драматурга в п'єсах «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» та способам їх відтворення в українських перекладах. Оригінали п'єс проаналізовано на предмет наявності характерних для В. Шекспіра семіотично навантажених одиниць згідно з визначеними критеріями пошуку. Відповідно до *першого критерію*, структура художнього коду В. Шекспіра складається з семіотично навантажених одиниць, в основу яких покладено референційні знаки, серед яких:

- (1) *Індексальні знаки* – інтертекстуальність яких полягає в запозиченні автором елементів впізнаваного першоджерела. Трагедія «Макбет» постулює тему злочину та розплати за нього, тому її біблійне підґрунтя втілюється в семіотично навантажених одиницях – *біблійній алюзії*. Аналогічний підтекст містять слова Леді Макбет: *“Nought's had, all's spent, where our desire is got without content”* – алюзія на слова з Книги Екклезіаста: *“Better is a handful with quietness, than both the hands full with travail and vexation of spirit. There is that maketh himself rich, yet hath nothing”* – «Краще жменя зі спокоєм, ніж дві жмені клопоту та ловлення вітру. Хто видає себе за багатого – нічого не має». Алюзія має концептуально важливе значення для розуміння уривку, та виявити її на рівні перекладу важко, оскільки в оригіналі не міститься жодного лексичного натяку на “better is a handful with quietness”. В українських перекладах бачимо: (i) *«Усе дарма, жертв більшає, а втіхи нам нема»* (Б. Тен) – перекладач компенсаторно відтворює ідею “nought's had, all's spent” – «усе дарма» з додаванням «жертв більшає» за сюжетом п'єси. “Our desire is got without content” – цілісна заміна на «втіхи нам нема» для римованості з «усе дарма». Алюзію вилучено в перекладі; (ii) *«Нічого ми, нічого не придбали, а не придбавши надбане втратили»* (П. Куліш) – перекладу надано форми приказки, стислість якої підкреслює причинно-наслідковий зв'язок між “nought's had” – “all's spent”. На лексичному рівні цей зв'язок відтворено за допомогою контрастуючих «придбати» / «не придбати» та смислового розвитку “all's spent” – «придбавши надбане втратили». Алюзію вилучено, та засобами стилістичного маркування П. Куліш досягає бажаної експресивності в перекладі; (iii) *«Ніщо – лиш мати, все – згубити, коли бажання наші не вдоволені, то вже безпечніше тим бути, яке руйнуємо, аніж румовищами жити з радістю сумнівною»* (Т. Осьмачка) – за ідейною спрямованістю найбільше наближується до біблійного «Краще жменя зі спокоєм, ніж дві жмені клопоту та ловлення

вітру» не лише за рахунок лексичної відповідності оригіналу («Ніщо – лиш мати, все – згубити» – “nought's had, all's spent”), але й власних поетичних додавань («то вже безпечніше тим бути, яке руйнуємо, аніж румовищами жити з радістю сумнівною»), за якими простежується біблійний підтекст.

- (2) Іконічні знаки – метафора / метонімія як засіб конкретизації образу, ідентифікації героя через його мовлення.

У трагедії «Отелло» метонімічне перенесення причини-наслідку вбачається в значення “*instruments*” у звертанні Блазня до музикантів: “*Why masters, have your instruments been in Naples, that they speak i' th' nose thus?*” – метонімічні зв’язки виникають між “*instruments*”, якими користуються музиканти й тим, що вони “*speak i' th' nose*”. Неоднозначність вбачається в тому, що Блазень, згадуючи Неаполь, нібито вказує на гугнявість інструментів, подібно до того, як гугняво звучить неаполітанський акцент, однак насправді натякає, що музичне «приладдя» побувало в Неаполі – місті, відомому своєю епідемією сифілісу, який вражає, перш за все, ніс (звідки, власне, і гугнявість). Причинно-наслідкове перенесення значення “*instruments*” на людину (музиканта) створює інший образ, за якого «приладдя» вже не музичне, а дещо інше (евфемістична субституція) і належить тому, хто гугнявить, тобто хворіє на неаполітанську хворобу. Так, в перекладі В. Щербаненко бачимо: (i) «Чи не були, часом, панове, інструменти ваші в Неаполі? Так вони гугнявлять». Метонімічне “*instruments*” знаходить свій прямий відповідник у перекладі («інструменти»), а тому закладений В. Шекспіром образ нівелюється: сучасний читач не вбачатиме зв’язку між Неаполем та конкретним захворюванням. В. Щербаненко відтворює “*speak i' th' nose*” звуконаслідувальним «гугнявити» («говорити в ніс») задля збереження стилістично-образного маркера. У перекладах П. Куліша та І. Стешенко не вбачається кардинальних трансформацій по відношенню до “*instruments*”, метонімічність якого не відтворено. Різниця між перекладами лише в тому, що відповідник П. Куліша, на відміну від перекладів В. Щербаненка та І. Стешенко, належить до староукраїнської лексики («струменти»), а у випадку з “*speak i' th' nose*” у всіх трьох перекладачів його компенсовано звуконаслідувальним «гугнявити»: (ii) «Що се, панове? Чи не були ваші струменти в Неаполі, що так гугнявляють?/ (iii) «Гей, маестро, чи не побували часом ваші інструменти в Неаполі, що вони так гугнявлять?».

- (3) Символічні знаки – представлені лексико-семантичною неоднозначністю та неінтенціональною неоднозначністю (за В. Емпсоном). У трагедії «Отелло» семантична неоднозначність актуалізується у вигляді поширених порівнянь: “*Whereof I take this that you call love is like a sect or scion*” – означуване “*love*” має декілька означаючих й прирівнюється до “*sect*” та “*scion*”. Вибір В. Шекспіром таких лексичних одиниць для опису “*love*” є не випадковим, оскільки введене в обіг драматургом “*sect*”, значення якого

отримуємо з контексту розмови Яго та Родріго (“an offshoot of lust” – «паросток», «відгалуження похоті»), точно відображає ставлення Яго до кохання як до примітивного тваринного інстинкту (“reflexive response to an itch”): *“It is merely a lust of the blood and permission of the will. Come, be a man! Drown thyself? Drown cats and blinds puppies”*. Цінність кохання нівелюється через його опис як «прищепи» – “scion” (чогось незначного) у порівнянні з чимось дійсно вартісним (образ протиставлення: «прищепка» – «дерево»).

У перекладі В. Щербаненка порівняльну конструкцію «компаратив» + *like* + *компаратор*» вилучено, в результаті чого відбувається девальвація художнього образу, змальовуваного сукупними значеннями “sect” та “scion”: (i) *«Те, що ти вважаєш коханням, просто собі прищеплена гілочка»* – перекладач тяжіє до буквалізму, де “scion” – «прищеплена гілочка», а контекстне значення “sect” (“an offshoot of lust”) не простежується.

У перекладі П. Куліша порівняльну конструкцію також вилучено. Не вбачається й додаткової експлікації “sect” та “scion”, наявні лише їх прямі відповідники з характерною для П. Куліша питомо українською лексикою (“scion” – «вовчок» / “sect” – «пагоніць»): (ii) *«Те, що ви звете любов, тільки пагоніць або вовчок»*. Ставлення Яго до кохання розкривається в перекладі І. Стешенко засобами додаткової експлікації “sect” та “scion”: (iii) *«Те, що ви звете коханням, є, на мою думку, простий паросток або штучно прищеплена гілочка»* – порівняльну конструкцію оригіналу вилучено, образ кохання нівелюється за допомогою додавань «простий» до “sect” («паросток») та «штучно» до “scion” («прищеплена гілочка»), що, на відміну від буквалістських перекладів П. Куліша та В. Щербаненка, виправдовує використані В. Шекспіром лексичні засоби задля справлення бажаного враження.

У п’єсі «Сон літньої ночі» неінтенціональна неоднозначність слугує джерелом комічного. Її герой Нік Навій постійно говорить те, чого насправді не хотів, замінюючи одні слова на схожі за звучанням, але недоречні за значенням, інші – малапропізми: *“And he himself must speak through, saying thus or to the same defect”* – *«І хай він сам промовить до них отак ось»* (Ю. Лісняк) – герой плутає ідіоматичне “to the effect that”, бовкнувши “defect” («недолік», «помилка», «недолік»), що в контексті звернення до дам (“Ladies,” or “Fair ladies,” “I would wish you” or “I would request you” or “I would entreat”) в імпровізованій п’єсі про Пірама, створює комічний ефект. Ю. Лісняк вилучає малапропізм у перекладі, оскільки використана одиниця мови перекладу взагалі не відповідає смисловій навантаженості одиниці мови оригіналу.

Відповідно до *другого критерію*, структуру художнього коду В. Шекспіра формують семіотично навантажені одиниці, що виконують роль *функцій* (за Р. Бартом), зокрема: (i) *кардинальних функцій* – трагічне відчуження або лексико-

семантична неоднозначність мовлення героїв; (ii) каталізаторів – виражених евфемістичними субституціями.

У комедії «Сон літньої ночі» образ сну та елементи поетичного коду (римовані закляття) слугують *кардинальними функціями*. Будучи повноцінним героєм п'єси, сон функціонально розкриває образи решти героїв, зокрема, Ніка Навія через його мовлення, який під впливом сну стає ще дурнішим ніж зазвичай: *“The eye of man hath not heard, the ear of man hath not seen, man’s hand is not able to taste, his tongue to conceive, nor his heart to report what my dream was”* – інтелект – не найсильніша сторона Ніка Навія, оскільки він постійно щось плутає, хоч і намагається виглядати розумним. Аби показатись інтелектуалом, Нік цитує рядок з послання до Коринтян 9:2, де говориться, що людина не здатна в силу недосконалості досягнути промисел Божий: *“What no eye has seen, nor ear heard, nor the heart of man imagined, what God has prepared for those who love him”* – *«Ніхто не бачив, ніхто не чув, і ні в кого не було в думці того, що приготував Бог тим, хто любить його»*. Нік пошивається в дурні, трактуючи Святе Письмо таким чином: *“eye of man hath not heard”* («людське **око ніколи не чуло**»), *“ear of man hath not seen”* («людське **вухо ніколи не бачило**»), *“man’s hand is not able to taste”* («людська **рука не здатна спробувати**») та *“his tongue to conceive”* («людський **язик не здатен зрозуміти**»). Ю. Лісняк не намагається виправити логічні помилки Ніка в перекладі й дуже близький до оригіналу у виборі відповідників, однак у випадку з *“man’s hand is not able to taste”* компенсує значення того, що насправді мав на увазі блазень, однак не спромігся висловити: *«людські **руки такого не торкалися**»* (смісловий розвиток *“taste”* – «спробувати» руками, тобто «торкнутись»). Цікаво вплетена тема сну в переклад фрази *“his heart to report what my dream was”*, де оригінальне *“heart”* використовується Ніком на позначення «внутрішнє я», «почуття», однак Ю. Лісняк іде шляхом генералізації «розум», що за логікою перекладача «промовляє». Водночас, *“dream”* зазнало лексико-семантичної трансформації у зниженому стилі – «приверзлося» (смісловий розвиток *“dream”* – *“vision”* (видіння); «неприємне видіння» – «приверзлося»).

Отже, критерії пошуку семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра можуть застосовуватись і по відношенню до семіотично навантажених одиниць художніх кодів інших авторів. Себто умовна структура авторського художнього коду є універсальною з позиції структури (форма), однак унікальною за своєю наповненістю (зміст) з огляду на індивідуальність картин світу кожного окремого автора.

ВИСНОВКИ

Драматичний переклад перебуває на перетині семіотики і перекладознавства, увібравши в себе як проблематику подвійного кодування драми, так і особливостей відтворення драматичного тексту в перекладі. Використання семіотичного інструментарію переносить фокус уваги на ті властивості знаків, які відповідають потребам драми – референційний потенціал знака, що служить множителем значень, а отже й потенційних інтерпретацій знака.

Оскільки автори художніх творів оперують знаками саме найвищого ступеня абстрактності, аналіз мовних одиниць, яким надається особливе значення в межах твору (*семіотично навантажені одиниці*), потребує орієнтації на референцію знака як основу його образності. В нагоді стають індексальні, іконічні та символічні знаки за Ч. Пірсом, що розкривають додаткові значення семіотично навантажених одиниць авторів завдяки референційності.

Аналіз понять «знак» та «код» не лише в світлі філологічних парадигм, а й культурології (зважаючи на наявний в драмі культурний код), дозволяє говорити про мовні одиниці автора як про вербалізовані одиниці його культурного коду. Семіотично навантажені одиниці ототожнюються з вербалізованими одиницями культурного коду автора як знаки підвищеної образності. Так, надаються визначення поняттям *авторського художнього коду* (вербалізованого культурного коду певного автора, що реалізується в текстовому просторі твору через сукупність семіотично навантажених одиниць) та *індивідуально-перекладацького коду* (вербалізованого культурного коду перекладача, що реалізується в текстовому просторі перекладу через набір сталих, характерних лише для нього мовно-стильових засобів та перекладацьких стратегій).

Критеріями пошуку семіотично навантажених одиниць є наявність референційної основи (індексальність, іконічність, символічність) та їх функціональне використання автором з метою справлення бажаного естетико-емоційного ефекту на читача. Застосування семіотичного інструментарію з метою пошуку семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра, що входять до складу художнього коду драматурга, продемонструвало свою продуктивність в межах всіх трьох аналізованих п'єс.

Дійсно, умовна структура художнього коду В. Шекспіра складається з семіотично навантажених одиниць, в основу яких покладено референційні знаки, серед яких: *індексальні знаки* – виражені біблійними алюзіями, що розкривають тему божественного провидіння; *іконічні знаки* – виражені метафорою / метонімією й використовуються автором як засіб конкретизації образу героя через його мовлення; *символічні знаки* – виражені неоднозначністю (за В. Емпсоном) з огляду на типовий для В. Шекспіра поетичний код, якому притаманні високий ступінь абстрактності й лексико-семантичної неоднозначності, що реалізується в тексті у

вигляді поширених порівнянь; а також неінтенціональної неоднозначності (за В. Емпсоном), представленої малапропізмами. З метою справлення бажаного естетико-емоційного ефекту на читача драматург послуговується кардинальними функціями (трагічне відчуження в мовленні героїв або лексико-семантична неоднозначність мовлення героїв) та каталізаторами, вираженими *евфемістичними субституціями*.

Здійснена розвідка відкриває перспективи подальшого дослідження перекладів творів В. Шекспіра семіотичними інструментами аналізу із можливістю розгляду інших драматичних творів, глибшого теоретичного висвітлення проблем драматичного перекладу та забезпечення ефективними способами аналізу критику художнього перекладу.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Лебедева Г. В. Відтворення лексичної неоднозначності в українських перекладах трагедії В. Шекспіра «Отелло» (версії В. Щербаненка, П. Куліша, І. Стеценко). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство*. 2018. № 2(30). С. 40–44.
2. Лебедева Г. В. Відтворення семантично неоднозначних одиниць в українських перекладах трагедії В. Шекспіра «Отелло» (версії В. Щербаненка, П. Куліша, І. Стеценко). *Актуальні питання іноземної філології*. 2018. № 9. С. 118–123.
3. Лебедева Г. В. Відтворення евфемістичних субституцій в українських перекладах трагедії В. Шекспіра «Отелло» (версії В. Щербаненка, П. Куліша, І. Стеценко). *Актуальні питання іноземної філології*. 2018. № 10. С. 188–193.
4. Лебедева Г. В. Відтворення біблійних алюзій в українських перекладах трагедії В. Шекспіра «Макбет» (Б. Тена, П. Куліша, Т. Осьмачки, Ю. Корецького). *Мова і культура*. 2019. Вип. 22, Т. III (198). С. 370–376.

Наукові праці в зарубіжних спеціалізованих виданнях

5. Лебедева Г. В. Відтворення символічного коду в українських перекладах трагедії «Макбет». *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. Vol. VI (52), Issue 177. P. 34–36.

6. Лебедева Г. В. Семіосфера перекладача та індивідуально-перекладацький код (на матеріалі порівняльного аналізу українських перекладів драм В. Шекспіра). *East European Scientific Journal*. 2019. №. 2(42). Р. 68–74.

**Наукові праці, які засвідчують апробацію
матеріалів дисертації**

7. Лебедева Г. В. Реалізація драматичного перекладу на межі перетину семіотики та перекладознавства // *Perspectives of Science and Education*. 3rd International Youth Conference: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, США, Нью-Йорк, 6 липня 2018 р. Нью-Йорк, 2018. С. 402–413.
8. Лебедева Г. В. Символічний код в українських перекладах трагедії «Макбет» // *Advances of Science. Proceedings of the international scientific conference: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. Чеська Республіка, Карлові Вари – Україна, Київ, 28 вересня 2018 р. Карлові Вари, Київ, 2018. С. 1811–1817.
9. Лебедева Г. В. Переклад семантично неоднозначних одиниць («склеювань») в трагедії В. Шекспіра «Отелло» // *Science Progress in European Countries: New Concepts and Modern Solutions: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, Німеччина, Штутгарт, 23 листопада 2018 р. Штутгарт, 2018. С. 305–315.
10. Лебедева Г. В. Переклад евфемістичних субституцій (знаків-імітаторів) як каталізаторів трагедії В. Шекспіра «Отелло» // *Perspectives of Science and Education*. 6th International Youth Conference: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, США, Нью-Йорк, 14 грудня 2018 р. Нью-Йорк, 2018. С. 684–693.

**Наукові праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації**

11. Лебедева Г. В. Реконструкція образу сну в перекладі комедії «Сон літньої ночі» Ю. Лісняка. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство*. 2018. № 2(30). С. 45–49.
12. Лебедева Г. В. Переклад драми – процес на межі перетину семіотики й перекладознавства. *East European Scientific Journal*. 2019. №. 2(42) Р. 75–80.
13. Радчук В. Д., Лебедева Г. В. Семіосфера В. Шекспіра як система авторських художніх кодів. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 194–198. (Особистий внесок здобувача полягає у категоризації видів неоднозначності, притаманної п'єсам драматурга).

АНОТАЦІЯ

Лебедева Г. В. Відтворення авторських художніх кодів в українських перекладах п'єс В. Шекспіра «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.16 – Перекладознавство. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. – Київ, 2021; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна МОН України. – Харків, 2021.

Дисертацію присвячено аналізу українських перекладів п'єс В.Шекспіра «Отелло», «Макбет» і «Сон літньої ночі» із застосуванням семіотичного інструментарію та обґрунтуванню взаємозалежності вибору перекладацьких стратегій в процесі відтворення художніх кодів автора від адекватного семіотичного декодування оригіналу. Семіотичний інструментарій використовується для пошуку в оригіналі семіотично навантажених одиниць, з яких складається авторський художній код та визначення поняття індивідуально-перекладацького коду. Окреслено критерії пошуку семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра та структуру його художнього коду. Компаративний перекладознавчий аналіз семіотично навантажених одиниць В. Шекспіра в українських перекладах п'єс демонструє стратегії відтворення перекладачами елементів художнього коду автора.

Ключові слова: авторський художній код, драматичний переклад, індивідуально-перекладацький код, семіотичний інструментарій, семіотично навантажена одиниця.

АННОТАЦИЯ

Лебедева А. В. Воссоздание авторских художественных кодов в украинских переводах пьес В. Шекспира «Отелло», «Макбет» и «Сон в летнюю ночь». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.16 – Переводоведение. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко МОН Украины. – Киев, 2021; Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина МОН Украины. – Харьков, 2021.

Диссертация посвящена анализу украинских переводов пьес В. Шекспира «Отелло», «Макбет» и «Сон в летнюю ночь» с применением семиотического инструментария и обоснованию взаимозависимости выбора переводческих стратегий при воссоздании художественных кодов автора от адекватного семиотического декодирования оригинала. Семиотический инструментарий используется для поиска в оригинале семиотически значимых единиц, из которых состоит авторский художественный код, и определения понятия индивидуально-

переводческого кода. В диссертации предложены критерии поиска семиотически значимых единиц В. Шекспира, а также структура его художественного кода. Компаративный переводоведческий анализ семиотически значимых единиц В. Шекспира в украинских переводах пьес демонстрирует подходы переводчиков к воссозданию элементов художественного кода автора.

Ключевые слова: авторский художественный код, драматический перевод, индивидуально-переводческий код, семиотически значимая единица, семиотический инструментарий.

ABSTRACT

Lebedeva H. V. Rendering of the author's aesthetic codes in the Ukrainian translations of W. Shakespeare's plays "Othello. The Moor of Venice", "The Tragedy of Macbeth" and "A Midsummer Night's Dream". – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology: Speciality 10.02.16 – Translation Studies. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2021; V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2021.

This dissertation focuses on semiotic approaches applied to the analysis of the Ukrainian translations of W. Shakespeare's plays "Othello. The Moor of Venice", "The Tragedy of Macbeth" and "A Midsummer night's Dream". At the same time it seeks to explore approaches to translation of the playwright's aesthetic codes considering the correlation between the process of semiotic decoding and the adequate choice of translation strategies.

Semiotics has become a sphere of prominent interest in scientific circles lately and is seen as an effective tool when addressing problems related to drama translation. The versatile nature of drama as a genre that encompasses several semiotic codes requires proper translation of each code woven into the fabric of the text.

The research makes use of semiotic tools in order to identify "semiotically charged" units of meaning in the aforementioned plays. Semiotically charged units are characterized by special importance that the playwright places upon them, whereas the entire corpus of semiotically charged units (typical for a particular author) forms the general notion of the author's aesthetic code.

The concept of sign is analyzed in terms of its referential potential, a factor that contributes to assigning figurative meaning to various language units. Definition of the term "code" is analyzed from the viewpoint of semiology, linguistics, culturology and translation studies.

The author's aesthetic code is a set of units of meaning used by the author as transmitters of his ideas and imagery. Since such units of meaning are designed to affect the reader emotionally, they should be conveyed and preserved in translation at all times.

Possible conditions contributing to formation of the individual translator's code are analyzed. Translation is viewed as a product of interaction between the translator's creative linguistic personality and the author's aesthetic code. Thus, meanings of the author's semiotically charged units are conveyed in the target language through the translator's linguistic and stylistic means as well as his specific translation strategies.

W. Shakespeare's aesthetic code, its forms of representation in the original and in the Ukrainian translations are thoroughly analyzed. Based on criteria developed for the search of semiotically charged units it became possible to identify semiotically charged units within the author's plays.

Common and specific translators' approaches to rendering of particular components of the author's aesthetic code are identified.

Finally, translation of the author's aesthetic code is analyzed from the standpoint of cultural transfer due to partial presence of the cultural code in the author's aesthetic code. Additionally, possibilities of either full or partial transfer of W. Shakespeare's aesthetic code into the target culture are analyzed.

Prospects for further research includes potential analysis of other dramatic works. This study should encourage for a deeper theoretical coverage of drama translation problems, provide effective methods of drama translation analysis as well as promote the development of methods for professional translation of W. Shakespeare's works and the rise of a modern Shakespearean discourse.

Key words: author's aesthetic code, drama translation, individual translator's code, semiotic approach, semiotically charged unit.

Підписано до друку 08.04.2021.
Формат 60 x 90/16. Друк ризографічний.
Гарнітура Times New Roman.
Зам. 0604/2021. Ум. вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Ціна договірна

Надруковано ФОП Сверделов М. О.
м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 24, корп. А, кв. 33.
Свідоцтво про державну реєстрацію ВОО № 971661 від 13.12.2005.